

ŞEHİRİYÂR'IN KÂSİD ŞİİRİNİ TAHLİL DENEMESİ An Assesment of Kasid Poem of Shahryar

Mehmet GÜL

Dr. Arş. Gör., Bingöl Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yeni Türk Edebiyatı, mgul@bingol.edu.tr, orcid.org/0000-0001-8534-0.

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received: 02.02.2022

Kabul/Accepted:16.04.2022

DOI: 10.51592/kulliyat.1081781

Anahtar Kelimeler

Şehriyâr, kasid, aşk, hayâl, ay.

Keywords

Shahryar, kasid, love, dream, moon.

Öz

Şehriyâr, 20. yüzyıl İran edebiyatının en önemli şairlerindedir. Farsça şiirlerinin yanında Türkçe şiirler de yazan şairin sanatının özünü aşk oluşturur. Nitekim “Kâsid (Elçi)” şiiri aşk duygusunun öne çıktığı en önemli Türkçe şiirlerinden biridir. Şiir, bir gece ayrılık acısının zirveye ulaştığı bir anda şairin sevgilisini hayali olarak çaya davet etmesi üzerine kurgulanır. Şiirde sevgilinin hayali konuşturulmaz, dinleyici ve pasif bir varlık olarak yer alır. Aşk, ayrılık acısı, hayal unsurları ve yersel olandan semâvî olana yönelim şiirin tematik çerçevesini oluşturur. Lirik gerilimin doğurduğu duygu patlamaları şiirin akışını belirler. Aşk duygusu, hayal yoluyla ve geceye ait motifler aracılığıyla estetik bir forma dönüşür. Şehriyâr, varlık âleminin tekil parçaları arasında kendi duygu durumuna uygun bir bağ kurarak tabiatı şiirsel/duygusal söylemin nesnesi haline getirir. Ay ve yıldızlardan oluşan ve havsalanın sınırlarını aşan genişliği ile gökyüzü aşğın yaşadığı ruhsal gerilimi düşüren bir mekân özelliği taşır. Ayrılık acısı gibi devingen ve sarsıcı bir duygulanım şairin tabiata ait varlıkları algılama ve değerlendirme biçimini etkiler. Bunun yanı sıra, şiirin anlam dünyasında edebi sanatların büyük bir önem taşıdığı görülür. Zira şiirde tematik güç olan aşk ve yalnızlık kavramları, sık sık başvurulan tezat sanatı sayesinde belirgin hale getirilir, bunlara çarpıcı ve şişirtici bir nitelik kazandırılır.

ABSTRACT

Shahryar is one of the significant poets of 20th century Iranian literature. The essence of the art of the poet, who wrote Turkish poems as fluent as Persian poems, has always been love. The poem Kasid (Messenger) is also one of the essential Turkish poems in which the feeling of love comes to the fore. One night, experiencing the pain of separation at its peak, the poet fictionalizes this poem by imaginatively inviting his lover to tea. In the poem, the lover is not allowed to speak; she is a listener and a passive person. The thematic framework of the poem is composed of love, the pain of separation, the elements of imagination and the orientation from the worldly things to the celestial ones. The emotional explosions caused by the lyrical tension determine the flow of the poem. The feeling of love turns into an aesthetic form through imagination and night motifs. Shahryar makes nature the object of poetic/emotional discourse by connecting the individual parts of the realm of existence following his emotional state. The sky, with its width, consisting of the moon and stars and exceeding the boundaries of the axis, carries the feature of a place that heals the spiritual tension experienced by the lover. A dynamic and shocking sensation such as the pain of separation affects the poet's style of perceiving and evaluating the beings belonging to nature. In addition, it is seen that literary arts have a great importance in the meaning world of poetry. Because the concepts of love and loneliness, which are thematic power in poetry, are made clear by the art of contrast, which is frequently used, and they are given a striking and surprising quality.

Atıf/Citation: Gül, M. (2022), “Şehriyâr'ın Kâsid Şiirini Tahlil Denemesi”, *Külliyyat, Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, 16(Nisan), 105-112.

Sorumlu yazar/Corresponding author: Mehmet GÜL, mgul@bingol.edu.tr

GİRİŞ

1906-1989 yılları arasında yaşamış olan Şehriyâr, muasır İran edebiyatı ve Azerbaycan sahası Türk edebiyatının en önemli şairlerinden biridir. “Çağımızın Hafız’ı” olarak isimlendirilen şairin asıl adı Seyyid Muhammed Hüseyin Behçet-i Tebrizî’dir. Şairliğinin ilk yıllarında “Behcet”, sonraki yıllarda “Şehriyâr” mahlasını kullanır. Şairliğinin ilk yıllarında haksızlık, adaletsizlik toplumdaki aksaklıklar gibi sosyal içerikli şiirler yazar, fakat aşk acısı ve memuriyet hayatında sürgün yaşadığı 1940’lı yıllar onun karamsar bir ruh hâline ve farklı arayışlar içine girmesine sebep olur (Kolcu 2010: 95). 1950’li yıllardan itibaren aşk ve irfan deryasına dalan Şehriyâr en önemli şiirlerini bu yıllarda kaleme alır. Şiirleri “tasavvuf, tavsif, tasvir, hayattan yakınma, dini heyecan, aşk, hasret, ilahi marifet, hikmet, insani değerler, tabiat sevgisi gibi” temalara ve “yalın, lirik ve akıcı” bir özelliğe sahiptir (Ahmedzâde 2019: 26). Başlangıçta lirizmin yoğun bir şekilde hissedildiği şiirlerinde yaşının ilerlemesiyle birlikte hikemî tarz ön plana çıkar. O, bu yönüyle “hâkîm” yani bilge bir şairdir.

Kâsid Şiirindeki Tematik Unsurlar

Şehriyâr’ın yaşamındaki en önemli kırılma noktalarından biri Tahran’da tıp eğitimi aldığı sırada tanışıp âşık olduğu kıza çeşitli sebeplerden dolayı kavuşamamasıdır. Zamanla ruhunda onulmaz yaralar açan bu durum gittikçe derinleşir ve trajik bir hal almaya başlar. Ayrılık acısı içerisinde yazdığı *Kâsid*, onun platonik aşkının Türkçeye yansıdığı ve lirizmin zirveye çıktığı şiirlerinden biridir. Zihnin en önemli özelliklerinden biri soyutlamaya başvurmasıdır. Kişi hayal yoluyla ulaşamadığı, ruhunda yaralar açan varlıklara ulaşma ve onlarla bir tür iletişime geçme olanağı bulur. Bu anlamda “şiir önce zihin ve muhayyile sonra da dilin gücüyle ortaya çıkar” denilebilir (Mengi 2014: 75). Nitekim Kâsid şiirinde Şehriyâr, aşk ve ayrılık acısının zirveye çıktığı bir gece sevgili ile konuşma isteği duyar. Bu konuşmanın gerçekleşmesi için sevgili şaire hayalini elçi olarak gönderir, yani şiir bir soyutlama ile başlar:

Sen yârimin kâsidisen

Eylen sana çay demişem (Şehriyar 2022: <https://ganjoor.net/shahriar/torki/sh19/>).

Klasik edebiyatta âşık ayrılıktan kaynaklanan duygusal gerilimi hayal yoluyla dindirir. Yârdan (sevgiliden) uzak olma ve çektiği acıları ona anlatamama “huzursuzluğun kaynağı olarak şairi kuşat”ır (Korkmaz 2002: 148). Yüreğinde hissettiği ayrılık acısını bir nebze olsun dindirmek için sevgili ile hayali bir iletişim kurmaya çalışır. Bu iletişimi klasik şiirdekisaki ve mey mazmunlarıyla değil, günümüz Doğu kültüründe çokça rastlanan çay gibi duygusal samimiyet, muhabbet ve dostluğu çağrıştıran bir araçla sağlar. Çünkü bir sanatçı içinde yaşadığı zaman ve toplumun meydana getirdiği kültürel ortamdan etkilenir.

Şiire, “şairliğe yönelmenin öncesinde hayal etmenin ve duygulanmanın gerektiği; yani hayal gücüne, heyecana, lirizme ihtiyaç olduğu” gerçeğini göz önüne almamız gerekir (Mengi 2014: 78). Bu anlamda Şehriyâr hayal ve benzeri unsurları şiirin merkezine alır. Çünkü insana “yeni umutlar, yeni heyecanlar veren hayal gücü”, aynı zamanda “sanatın ortaya çıkması ve ilerlemesinde itici güçtür” (Karaman 2016: 123). Farsça divanının 48. gazelinde; “*Rüyada hayalinin bana misafir olduğunu gördüm*” demesi şairin sevgiliyi sürekli rüya ve hayal âlemine misafir ettiğini gösterir (Şehriyar, 2022: Farsçadan çev. <https://ganjoor.net/shahriar/kozidegh/sh48>).

Hayal romantiklerin sık sık başvurduğu bir unsurdur. Şehriyâr'ın şiirinde duyguya ait unsurların güçlü ve yoğun bir şekilde yer alması romantizm akımının etkisini gösterir. Nitekim “Şehriyâr romantizm akımına özel bir ilgi duyar, divanının mukaddimesinde edebi mektepler hakkındaki görüşlerini açıklarken romantizme geniş bir şekilde yer verir ve bu akımı şevkle anlatır” (Salihî; Rafetçü 1389: 388). Romantizmdeki duygu yoğunluğu aşk acısı çeken Şehriyâr'ın duygularını dile getirmesi bakımından uygun bir ortam oluşturur. Nitekim Şehriyâr, “romantizmi açıklarken bu mektebin sanat özgürlüğünü, duyguların dile getirilmesini, hayal ve fantezi unsurlarının kullanımını ön plana çıkarır” (Salihî; Rafetçü 1389: 391). Şiirde söz konusu unsurların kullanımına en iyi örnek hayaldir:

Hayâlini gönderibdir

Bes ki men ah, vay demişem

Hayal ile avunma, acı çeken ruhların çektiği ıstırapı dindirmek için başvurduğu psikolojik rahatlama yollarından biridir. Âşık, sürekli sevgilinin hayaliyle meşgul olur ve hayata bu hayalin arkasından bakar (Kaplan 1992: 201). Öyle ki âşığın hayatının merkezinde hep bu hayal vardır. Bu anlamda sevgili “makamı gökler katında güzellikte bir benzeri olmayan, ulaşılmaz olduğu için âşığın hayaliyle yetindiği soyutlanmış bir tiptir” (Gönel 2010: 209). Şiirde geçen ah, “bir acı ünlemdir” ve klasik İslam edebiyatında “âşığın aşk ateşiyle gönlünden çıkan bir duman olarak düşünülür” (Pala 1995: 23). Yine ah ünleminin “yeis, azap, hüzün, ıstırap gibi kalbî hâllere delalet eden” bir yönü vardır (Onay 2009: 42). Aşk ve benzeri ruhsal durumlardan kaynaklanan acılar, en büyük bedensel acıların çok daha ötesinde bir ıstırapa sahiptir. Kişi için hayatı anlamlı kılan varlık veya varlıklardan uzak kalmak onu gerçekler dünyasından hayaller dünyasına doğru sürükler. Bu yönüyle “insan kendisine uzak olan saadet dünyasına ancak onu yâd ederek, bir nevi hayale sığınarak ulaşabilir” (Korkmaz 2002: 171). Dolayısıyla âşık, gece uykusuz kaldığında hayal âlemine daha çok sığınma ihtiyacı duyar:

Ah, geceler yatmamışam!

Men sene laylay demişem.

Klasik edebiyatta gece âşık için dert ve ıstırapın arttığı bir zaman dilimidir. Pala'ya (1995: 503) göre “âşık geceleri sevgilisini düşünüp dertlenir”, “gece boyu uyku gözüne girmez, onun bu hali tam bir trajedir.” Onay'a (2009: 43) göre ise “kederlinin teessürü gece yalnız başına kalınca daha çoğalır. Aşk ateşiyle yanan kalplerin ıstırapı –ümitsizlik yüzünden- tahammül edilemez hâle gelir.” Dolayısıyla herhangi bir dertten muzdarip olan kişi çoğu zaman uykusuz kalır ve geceyi psikolojik anlamda uzayan, bitmek bilmeyen bir zaman dilimi olarak algılar. Bu anlamda gece, yaralı insan ruhunu sürekli taciz ettiğinden (Korkmaz 2002: 150) klasik edebiyatta “Şeb-i yeldâ-yı müneccimle muvakkıt ne bilir / Mübtelâ-yıgâma sor kim geceler kaç saat” (Sabit) şeklindeki meşhûr beytin yazılmasına sebep olmuştur. Bu yüzden ruhen veya bedenen yaralı olan insanın dertleri gece dayanılmaz bir hale geldiği için gecenin saldırısına uğrayan evin içsellik değeri yükselir (Bachelard 2013: 69). Yani âşığın içinde bulunduğu yerle olan ruhsal bağlantısı kopma noktasına gelir ve âşık iç âlemine yönelir. Bu nedenle gece aynı zamanda “karanlık, bastırılmışlık ve sınırlandırılmışlık çağrışımlarıyla insan ruhunda bir içe kapanma ve dışarıya, ötelere (...) yönelmeyi içinde taşıyan bir simge değerdir” (Korkmaz 2002: 172). Bazı şairler tarafından “uykusuzluğun şiltesi” olarak görülen şiir, Şehriyâr'da da aynı duruma karşılık gelir (Altıok 2004: 60). Böylece yalnızlığın yersel karanlığına (geceye) karşı ufkun göksel aydınlığı (yıldız ve ay ışığı) şair için teselli kaynağı olur:

Sen yatalı men gözüme

Ulduzları say demişem

Klasik edebiyatta “yıldızlar; ısıllı oluşları, çoklukları ve gökyüzünde bulunuşları sebebiyle değişik hayallere konu olurlar. Beyitlerde yıldızların gece görünmeleri, ay ile beraber bulunmaları, güneşin doğuşuyla kayboluşları zikredilir” (Sefercioğlu 2001: 359). Yine “uykusuz kişilerin yıldız kaymasını izlemesi” veya yıldızları sayması sıkça görülen durumlardan biridir (Pala 1995: 571). Bu anlamda Şehriyâr gece gökyüzüne seyrederek ve yıldızları sayarak aşk acısını hafifletmeye çalışır. Nitekim başka bir şiirinde “*Ulduz sayarak gözlemişem her gece yârî*” demesi yıldız saymanın sadece bir geceye mahsus olmadığını her gece bu eyleme devam ettiğini gösterir (Şehriyâr 2022: <https://ganjoor.net/shahriar/torki/sh2/>). Bu tür durumlarda “mekân boyutlu kaçışa daha çok yapay cennetlere, hayali, ıssız ve egzotik mekânlara sığınma arzusu refakat eder” (Korkmaz 2002: 175). Nitekim Şehriyâr karanlığın hâkim olduğu yeryüzünden ışıklı aydınlık gökyüzüne yönelerek mekânsal bir kaçış içine girer. Böylece hayal, hayal kuranı “yakınındaki dünyanın dışına çeker, sonsuzluk işareti taşıyan bir dünyanın (evrenin) önüne koyar” (Bachelard 2013: 223). Buna göre Şehriyâr'ın hayal kurduğu zemin (veya evren) gece, yıldız ve ay ışığı ile süslenmiş gökyüzüdür:

Herkes sene ulduzdeye,

Özüm sene ay demişem.

Gece, şairler için ilham kapılarının açıldığı ve şiir atmosferinin derinlik kazandığı bir zaman dilimidir. Şehriyâr için yıldızları saymak daha çok zaman geçirmeye, aşk acısını dindirmeye yönelik bir manevi terapi görevi görürken, ilginin aya yönelmesi sevgiliyi tekrar hatıra getirir ve aşğın sevgiliyi aya benzetmesine sebep olur. Zaten klasik edebiyatta “ay, sevgiliden başkası değildir. Her gece görünmez ve bir yerde durmaz, uzaktan seyredilir, yükseklerde, karanlığı aydınlatır. Bütün bunlar sevgilideki özelliklerdir” (Pala 1995: 57). Diğer insanlar için aşğın âşık olduğu kişi, gökteki binlerce yıldızdan hangi biri gibi sıradandır. Ancak âşık için böyle değildir. Gece gökyüzündeki seçkin konumu ve parlaklığıyla ay, sevgiliye benzetilmeye en uygun varlıktır. Çünkü âşık için sevgili diğer varlıklar (insanlar) arasında en seçkin konumda yer alır. Âşğın yıldızları sayması ayın doğuşunu beklediğini gösterir. Çünkü âşık ayın parlak yüzüne bakarak orada sevgilinin cemalini hayal yoluyla müşahade eder. Ancak sabahın doğuşu bu durumu ortadan kaldırdığından âşık sabah olmasını istemez. Nitekim şair, *Behçetabad Hatırası* şiirinde; “*Tan ulduzu istir çıka, göz yalvarır çıkma*” diyerek tan yıldızının doğuşuyla başlayan sabah aydınlığının gökteki her şeyi silikleştirmesine ve zamanla tamamen ortadan kaldırmasına üzüldür (Şehriyâr, 2022:<https://ganjoor.net/shahriar/torki/sh2/>). Bazen ayın doğmadan sabah vaktinin girmesi de şairi üzer. Nitekim söz konusu şiirde; “*Gorhum budur yar gelmeye birden yarıla subh*” diyerek bu gerçekliği vurgular. ماهسفر کرده (Yolculuk Yapan Ay) adlı Farsça şiirinde; “*Ey ay, sen gittin, geriye gece ve karanlık kaldı*” diyerek istiâre sanatına başvurur (Şehriyâr 2022: Farsçadan çev. <https://ganjoor.net/shahriar/gozidegh/sh158/>). Zira “ay”dan kasıt sevgilidir ve onun gitmesinin ardından geriye âşık için karanlık bir dünya, yani karanlıklara gark olan bir gönül kalır. یکشبیاقمر (Ay ile Bir Gece) adlı şiirinde gecenin başlangıcından güneşin doğuşuna kadar “Ay” ile olan birlikteliği ve bu durumun ruhunda meydana getirdiği şevki; “*Ne feryat edeceksen et, ey divane âşık*”, “*Aşğın feryadının etkili olduğu yer burasıdır*” diyerek ay ile olan kalbi irtibatını dile getirir. (Şehriyâr 2022: Farsçadan çev. <https://ganjoor.net/shahriar/gozidegh/sh21/>).

Şehriyâr, şiirin sonraki mısraında hayatın nasıl anlam kazandığı üzerinde durur. Nitekim şair için hayatın merkezinde sadece sevgili vardır:

Senden sonra hayata men,

Şirindise zay demişem.

Ayrılık acısı şair için hayatı acılaştırır. Çünkü Platonik aşkta yaşamın görüntü düzeyi gerçeklikten romantizme doğru bir seyir izler. Hayatın olağan akışına uygun ve insanı mutlu eden eylemler ayrılık acısı içerisindeki âşık için boş, anlamsız ve bezdiricidir. Genelde insan için mutluluk ve huzur kaynağı olan durumlar veya kişinin yaşamını sürdürmesi için gerekli olan iş ve koşuşturma döngüsü, âşığın zihin ve kalp dünyasında anlamsızlaşır; çoğu zaman çekilmez bir hale gelir. Şehriyâr sevgiliden uzak olduğu ve ona kavuşma ümidini yitirdiği anlarda hayatın sıradan insana sunduğu tatlı veya neşeli durumları gerçeklik boyutuyla değil, bohem bir romantizmle algılar. Bu anlamda âşık için sevgiliden başka her şey anlam yitimine uğrar.

Şehriyâr için sevgili ise güzellik noktasında eşsizdir ve başka güzellerin güzelliğinin toplamıdır. Nitekim şair;

Her gözelden bir gül alıb,

Sen gözele pay demişem,

diyerek bu gerçeği ifade eder. Sevgilinin cemali veya yüzü mutlak güzelliğin tecelli ettiği yerdir. İnsanın yaratılışında var olan eğilimlerden biri de mutlak güzelliğe ulaşma isteğidir (Mutahhari 1992: 58). Şehriyâr için sevgilinin yüzü mutlak güzelliğin tecelli ettiği yerdir.

Kasid şiirinde sevgili ile tabiattaki nesnelere benzerliği ve gece ile gündüz farklılığı ekseninde şekillendiğinden teşbih ve tezat sanatlarının yoğun bir şekilde kullanıldığı görülür:

Senin gün tek batmağıvı,

Ay batana tay demişem.

Şehriyâr'ın duygu durumunu ve yaşadığı travmanın derinliği söz konusu sanatlar üzerinden okunabilir. Şair şiiri yazarken içinde bulunduğu mevsim yazdır. Ancak kıştan bir farkı yoktur. Çünkü âşık için her şeyde olduğu gibi mevsimler de anlamını yitirmiştir:

İndi yaya kış deyirem

Sabık kışa yay demişem

Gâh toyunu yâdesalıb

Men deli naynay demişem

Sonra yine yâse batıb

Ağları hay hay demişem

Etek dolu derya kimi

Göz yaşına çay demişem¹

Ömre süren men kara gün

Ah demişem, vay demişem

Klasik edebiyatta “yağmur, yıldız ve sel olacak kadar bol olduğu düşünülen gözyaşı, yine aynı özelliği sebebiyle deryadır” (Sefercioğlu 2001: 323). Derya deniz, okyanus gibi anlamlara gelir ve çokluğu, sonsuzluğu ifade eder. Yine klasik edebiyatta “ aşğın gözü inci gibi yaşlarla dolu bir etektir ki bu inciler sevgili için yollara saçılır” (Pala 1995: 130). Nitekim *Behçetabad Hatırası* şiirinde; “*Gözyaşları her yerden akarsa meni tuşlar*”, “*Deryaya bakar, bellidi çayların akarı*” diyerek gözyaşının ırmağa dönüşerek deryaya aktığını ifade eder (Şehriyar, 2022: <https://ganjoor.net/shahriar/torki/sh2/>). Böylece “Şehriyâr karşılıksız ama temiz aşk tecrübesi sonucu aşk ikliminin özgürleri arasına karışır” (Seccâdîzâde 1389: 487).

Şehriyar, ruhunu aşk ateşiyle yakarak beşeri (mecazî) aşktan hakiki aşka geçer. *حلاچرا* (Neden Şimdi?) adlı Farsça gazelinde; “Geldin, canım sana kurban ama neden şimdi?” (Şehriyâr 2022: Farsçadan çev. <https://ganjoor.net/shahriar/gozidegh/sh9/>) diyerek yıllar sonra kendisini ziyarete gelen sevgilisine bu gerçeği ifade eder. Çünkü beşeri aşk hakiki (ilahi) aşka geçişte bir basamak görevi görür. “Aşğın, sevgilisinin hayalini onun fiziğinden daha çok benimsediği; bu merhaleden sonra kendi içinde bulunduğu gerçek aşka onu kılıf yaptığı söylenebilir” (Mutahhari 1992: 65). Kendi içinde derinleşen şair, özgür bir şekilde hareket alanı bulunduğu soyut âlemden yeniden tasvir ettiği ve yeni vasıflar yüklediği sevgiliyi gerçek sevgiliden daha fazla benimser. Böylece Şehriyâr, “tahayyül ve duyguyu şiirinin ser-levhası haline getirir” (Salihî; Rafetcu 1389: 388). Bir araç olan tahayyül, şairi beşeri aşktan ilahi aşka götüren bir özelliğe sahiptir. Bunun yanında “Şehriyâr aşkı ilahi bir hediye olarak görür. Çocuklukta çevresinde yaşanan aşklara duyduğu alaka gençlikte mecâzi aşk (hicap ve hayâ ile birlikte) olarak ortaya çıkar. İkinci aşamada insan tabiata yönelir ve bütün âlem aşka dönüşür. Bu devrede hüsrân ve ümitsizlikten sonra ilahi saygınlık haremine ulaşır ve burası sıradan insanların evliya makamına ulaştığı yerdir” (Salihî; Rafetcu 1389: 487). Şair bu makama ulaştıktan sonra hakîm yani bilge bir şair vasfını kazanır.

Kâsid şiirinde “men” zamirinin sık sık kullanılması veya “demişem” redifinin her beytin sonunda tekrarlanması şiirin merkezine şairin benliğinin yer aldığını ve yaşanan duygusal devrimin şair üzerinde büyük bir etki meydana getirdiğini gösterir. De’mek fiili söylemek anlamına geldiği gibi bir şeyden dolayı sürekli şikâyette bulunmak, dertten dolayı söylenmek anlamlarına da gelir. Söz konusu zamirler o kadar sıklıkla kullanılmaktadır ki adeta şairin yaşadığı acı ve ıstırapı fonetik bir feryada dönüştürmektedir. Redif yoluyla oluşturulan ezgi ve burada kullanılan geçmiş zaman kipi şairin yıllar boyu yaşadığı aşk acısının derinliğini gösterir. Şiirde “başka hiçbir şeye indirgenemeyecek olan ezgi, şiirin saygınlığını sağlayan ve şiirsel yalıtılmaya boyun eğilmediğini belirten bir gösterge, onun iletişimini sağlayan biricik nesnelliktir” (Aragon 2004: 203-204).

¹*Kâsid* şiirine kaynak gösterdiğimiz <https://ganjoor.net/shahriar/torki/sh19/> sitesinde bu beyit şiirde yer almamaktadır. Söz konusu beyitin kaynağı için bkz: <https://www.antoloji.com/yar-qasidi-siiri/> [erişim tarihi: 8.2.2022]

SONUÇ

Şehriyâr, Kâsid şiirinde aşk gibi hayatın sıra dışı bir kesitinden yola çıkarak yalın bir şiir gücüne ulaşmış ve okuyucuya şiirsel duyarlığın lezzetini sunmuştur. Aşk acısı, ayrılık, yalnızlık gibi duyguları hayali bir öyküleme yöntemiyle oluşturduğu kurgunun içine hapsedmiş; bu durumu ruhunu sağaltan, gerilimi azaltan ve ona ruhsal dinginlik veren bir araca dönüştürmüştür. Şiirdeki çeşitli görünüm ve bağlamlar, şiirin özünü oluşturan aşk etrafında şekillenmiştir. Aşkın derinliği, hayal dünyasındaki çağrışım zenginliği ve dilin yalınlığı metni “simetrik ve paralel bir düzlemde” tutarak “şiirin irtifa kaybetmesini engel”lemiştir. Aşk duygusu, hayal yoluyla ve geceye ait motifler aracılığıyla estetik bir forma dönüşmüştür. Özlem gibi devingen ve sarsıcı bir duygulanım şairin tabiata ait varlıkları algılama ve değerlendirme biçimini etkilemiştir. Şehriyâr varlık âleminin tekil parçaları arasında kendi duygu durumuna uygun bir bağ kurarak tabiatı duygusal söylemin nesnesi haline getirmiştir. Şiirde âşğın yaşadığı ev, çektiği acıdan dolayı dar mekân özelliği göstermiştir. Buna mukabil gökyüzü âşık için genişleyen özelliği ile ön plana çıkmıştır. Ay ve yıldızlardan oluşan ve havsalanın sınırlarını aşan genişliği ile gökyüzü âşğın yaşadığı ruhsal gerilimi sağaltan bir geniş mekân özelliği göstermiştir.

Şiirdeki aşk, bedensel ve şehvi hazların ötesinde tamamen ruhsal, metafizik yani aşkın bir mahiyet taşımıştır. Şiirin merkezinde şairin çektiği acı ve sevgili hakkındaki duyguları yer almıştır. Şiirde sevgilinin hayali konuşturulmamış, bir dinleyici ve pasif bir varlık olarak yer almıştır. Şair aşkını ve bunun sonucunda çektiği ıstırapı derin, yoğun ifadelerle dile getirmiştir. Şiire baştan sona ayrılık, özlem ve aşk acısı hâkimdir. Duygusal yoğunluğun temerküz ettiği teşbih ve benzetmeler çokça yer almıştır. Şehriyâr kendine has edasıyla insanın platonik aşkta yaşadığı trajediyi sade ve akıcı bir dille sergilemiştir. *Kâsid* şiirinde modern şiirden ziyade klasik şiir geleneğine ait hususlardan yararlanılmıştır. Böylece şair, kendine özgü bir anlayışı ortaya koyarak modern şiir ile klasik şiir arasında ve klasik şiire daha yakın bir yerde durmuştur. Duygusal yönü güçlü olan şiirde lirik gerilimin doğurduğu duygu patlamaları şiirin akışını belirlemiştir. Şair, aşk bağlamında yerli düşünce ve duygunun sindiği edebî bir metin ortaya koymuştur. Şiirde tematik güç olan aşk ve yalnızlık kavramlarını açımlayan; çarpıcı ve şaşırtıcı bir nitelik kazandıran temel unsurlardan biri tezat ve teşbih sanatlarının sıkça kullanılmasıdır.

KAYNAKÇA

- Ahmedzâde, Solmaz (2019). *Aşk ve İrfan Vadisinin Ebedî Rüzgârı Şehriyâr*, Ankara: Gece Kitaplığı.
- Altıok, Metin (2004), *Şiir Nedir?, Şiir Sanatı*, (Haz: Yaşar Nabi Nayır; Salih Bolat), İstanbul: Varlık Yayınları. 60-61.
- Aragon, Louis (2004), *Şiirin Gizemi Ezgidedir, Şiir Sanatı*, Haz: Yaşar Nabi Nayır; Salih Bolat, İstanbul: Varlık Yayınları. 202-204.
- Bachelard, Gaston (2013). *Mekânın Poetikası*, İstanbul: İthaki Yayınları.
- Gönel, Hüseyin (2010/Summer), “Divan Şiirinde Sevgiliye Dair”, *TurkishStudies*=Türkoloji Araştırmaları (5/3),208222.https://turkishstudies.net/turkishstudies?mod=tammetin&makaleadi=&makaleurl=701329396_9g%C3%B6nel_h%C3%BCseyin.pdf&key=14602. [erişim tarihi: 4.3.2022].
- Kolcu, Ali İhsan (2010). *Çağdaş Türk Dünyası Edebiyatı*, Erzurum: Salkımsöğüt Yayıncılık.
- Korkmaz, Ramazan (2002). *İkaros'un Yeni Yüzü Cahit Sıtkı Tarancı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Mengi, Mine (2014). “Divan Şiirinde Teda'idten Tenevvü'e ya da Çağrışımın Çeşitlemeye”, *İlmi Araştırmalar*, 0 (11), 75-88.<https://dergipark.org.tr/tr/pub/fsmiadeti/issue/6488/85894>.

Mutahhari, Murtaza (1992). *Fıtrat*, Çev: Cafer Kırım, İstanbul: Akademi Yayınları.

Onay, Ahmet Talat (2009). *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü, Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, (Haz: C. Kurnaz), İstanbul: H Yayınları.

Pala, İskender (1995), *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Salihî, Ali Rıza; Rafetcû, Hamid (1389), “Şehriyar Şiirinde Romantizm Etkileri”, *Uluslararası İnan Şiiri -Şehriyâr-Sempozyumu*, Edit: RuhullahMirzâî, Danişgâh-ı Azâd-i İslâmî, Mako. 382-404
(همایش بینالمللی بزرگداشت شهریار شعر ایران، مکو، شهرورماه 1389)

Seccâdîzâde, Seyyid İbrahim (1389), “Şehriyâr'ın Gazellerinde Maşûkun Seyri”, *Uluslararası İnan Şiiri -Şehriyâr-Sempozyumu*, Edit: RuhullahMirzâî, Danişgâh-ı Azâd-i İslâmî, Mako, 487)
(همایش بینالمللی بزرگداشت شهریار شعر ایران، مکو، شهرورماه 1389)

Sefercioğlu, Mustafa Nejat (2001). *Nev'î Divanı'nın Tahlili*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Şehriyâr, Muhammed Hüseyin <https://ganjoor.net/shahriar/gozidegh/sh48/>. [erişim tarihi: 8.2.2022].

Şehriyâr, Muhammed Hüseyin <https://ganjoor.net/shahriar/gozidegh/sh158/>. [erişim tarihi: 8.2.2022].

Şehriyâr, Muhammed Hüseyin <https://ganjoor.net/shahriar/gozidegh/sh21/>. [erişim tarihi: 8.2.2022].

Şehriyâr, Muhammed Hüseyin <https://ganjoor.net/shahriar/gozidegh/sh9/>. [erişim tarihi: 8.2.2022].

Şehriyâr, Muhammed Hüseyin <https://ganjoor.net/shahriar/torki/sh19/>. [erişim tarihi: 8.2.2022].

Şehriyâr, Muhammed Hüseyin <https://ganjoor.net/shahriar/torki/sh2/>. [erişim tarihi: 8.2.2022].

Şehriyâr, Muhammed Hüseyin <https://www.antoloji.com/yar-qasidi-siiri/>. [erişim tarihi: 8.2.2022].